

Курс висвітлює лінгвістичні процеси та явища, які послідовно та закономірно визначили розвиток німецької мови, починаючи від виникнення західногерманських мовних особливостей початку першого тисячоліття нашої ери і до формування німецької мовної спільноти з різних територіальних діалектів у час становлення Німецького рейху X-XI ст. н.е. Основну увагу приділено характеристикам та змінам фонологічної та морфологічної будови у давньоверхньонімецький період 750-1050 років. Теоретичний виклад супроводжується практичними завданнями та аналізом оригінальних текстів того часу. Курс базується на знаннях та уміннях, набутих студентами у межах дисциплін “Вступ до германської філології”, “Вступ до мовознавства”, враховує матеріал курсів “Лексикологія німецької мови” та “Національна німецька література” та є у свою чергу основою для курсу “Медіавістика”.

Метою курсу є вивчення структурних рівнів німецької мови у найстаріший період її існування з позицій історично-порівняльного методу у мовознавстві задля забезпечення розуміння студентами будови сучасної німецької мови як наслідку її закономірного розвитку.

У результаті вивчення дисципліни **студент повинен знати:** предмет і завдання історії німецької мови; методи історичного дослідження мови; спільні та відмінні риси німецьких територіальних діалектів; еволюційні процеси у системі голосних та приголосних; модифікації у морфологічній структурі частин мови; історичний словотвір німецької мови; тенденції розвитку її лексичного складу та синтаксису; писемні пам’ятки давньоверхньонімецького періоду.

уміти: простежити та пояснити еволюцію фонологічного та морфологічного складу верхньонімецьких діалектів у порівнянні зі звуковим інвентарем та морфологічною будовою прагерманської мови; розрізняти різні давньонімецькі діалекти на основі особливостей їхніх звукових систем; перекладати та проводити морфологічно-синтаксичний розбір давньоверхньонімецьких текстів.

Програма курсу охоплює два модулі, які включають наступні змістові модулі та теми:

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Методи дослідження та періодизація історії німецької мови. Культурно-історичні та часово-просторові рамки давньоверхньонімецького (двн.) періоду.

1. Предмет і завдання історії німецької мови. Методи історичного дослідження мови. Порівняльно-історичний метод і його роль у висвітленні дописемних періодів розвитку німецької мови. Фактори і типи мовних змін.

2. Періодизація історії німецької мови. Коротка характеристика кожного з періодів. Становлення німецької мови у двн. період. Формування і консолідація німецької народності. Двн. діалекти, їхні спільні та відмінні риси. Розвиток писемності і проблема співвідношення письмової мови і усних діалектів. Пам’ятки писемності двн. періоду та їхні особливості.

Змістовий модуль 2. Фонологія двн. мови.

3. Основні риси системи голосних двн. мови у порівнянні з голосними германської прамови. Система довгих голосних. Система коротких голосних. Дифтонги. Процеси

монофтонгізації дифтонгів та дифтонгізації монофтонгів. Чергування голосних у двн. мові: апофонія (аблаут), метафонія (умлаут), фрактура (переломлення).

4. Явища та процеси у системі приголосних у двн. мові. Західногерманська гемінація (подвоєння). Друге пересування приголосних і його прояви у різних діалектах. Система двн. приголосних як результат другого пересування приголосних.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 3. Морфологія двн. мови.

5. Морфологічна структура іменника у двн. мові: граматичні категорії, морфологічна класифікація, типи відмін, характерні риси відмінювання. Морфологічні типи відмінювання займенників у двн. мові. Розвиток артикля.

6. Морфологія прикметника та прислівника у двн. мові. Етимологічний зв'язок прикметника та іменника. Номінальні та прономінальні елементи у системі відмінювання прикметника. Типи відмін прикметника. Вживання сильної та слабкої форм прикметника. Утворення ступенів порівняння прикметників і прислівників. Морфологія числівників двн. мови. Кількісні числівники. Порядкові числівники. Інші типи числівників. Відмінювання числівників.

7. Морфологія дієслова. Граматичні категорії дієслова і їх розряди. Категорія часу і її зв'язок з категорією виду. Розвиток аналітичних часових форм. Категорія способу. Іменні форми дієслова. Морфологічні типи дієслів. Сильна дієвідміна. Слабка дієвідміна. Відмінювання сильних та слабких дієслів у теперішньому та минулому часі. Неправильні дієслова. Претерито-презентні слова, їх етимологія та відмінювання.

Змістовий модуль 4. Словотвір та синтаксис двн. мови.

8. Будова речення у двн. мові. Поширення двочленної структури речення на безособове та неозначено-особове речення. Порядок слів у простому реченні. Інфінітивні і партиципні групи у простому реченні. Складносурядне та складнопідрядне речення. Порядок слів у підрядному реченні.

9. Словотвір та лексичний склад двн. мови. Типи та засоби словотвору. Хронологічні рівні двн. лексики. Зміни у значеннях слів. Запозичення з латинської мови. Взаємодія автохтонного та запозиченого елементів.

Засоби діагностики успішності навчання

Контроль присутності студентів на аудиторних заняттях, оцінювання відповідей, студентів на практичних заняттях, результати письмових контрольних модульних робіт, перевірка самостійної роботи, екзамен після завершення курсу дисципліни.

Перелік рекомендованої навчальної літератури

1. Бублик В.Н. Історія німецької мови. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Василь Назарович Бублик. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
2. Задорожный Б.М. Историческая фонетика и морфология немецкого языка / Богдан Михайлович Задорожный. – Львов : Изд. при Львов. гос. ун., 1987. – 304 с.
3. Левицький В.В. Історія німецької мови. Посібник для студентів ВНЗ / Віктор Васильович Левицький, Гайнц-Дітер Поль. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 256 с.
4. Левицький В.В. Основи германістики / Віктор Васильович Левицький. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 528 с.
5. Максимчук Б.В. Історія німецької мови: практичний курс / Богдан Максимчук, Наталія Петрашук. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 279 с.
6. Москальская О.И. История немецкого языка : Учебник для ин-тов и фак. иностр. яз. – 2-е изд., испр. / Ольга Ивановна Москальская. – М. : Высш. шк., 1985. – 280 с.
7. Чемоданов Н.С. Хрестоматия немецкого языка / Николай Сергеевич Чемоданов. – М. : Высш. шк., 1978. – 288 с.
8. Braune W. Althochdeutsche Grammatik. – 15. Aufl. / von Wilhelm Braune. Bearb. von Ingo Reiffenstein. – Tübingen : Max Niemeyer, 2004. – 394 S.
9. Kluge F. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache.– 24. durchgesehene und erweiterte Aufl. / von Friedrich Kluge. Bearb. von Elmar Seebold. – Berlin, New York : de Gruyter, 2002. – S. 1023 S.
10. Schützeichel R. Althochdeutsches Wörterbuch / von Rudolph Schützeichel. – Tübingen : Max Niemeyer, 1995. – 341 S.
11. Stedje A. Deutsche Sprache gestern und heute: Einführung in die Sprachgeschichte und Sprachkunde / von Astrid Stedje . – München : Fink, 2001. – 223 S.